

Biti (ne)varen na spletu?

Živimo v digitalni dobi, ko vsakodnevno uporabljamo sodobno tehnologijo. Uporaba »pametne« tehnologije se iz dneva v dan povečuje in s tem se tudi učenci že zelo zgodaj srečajo z uporabo različnih naprav, interneta in spletnih aplikacij. Ta je že nekaj časa pomemben del našega življenja, zato se na OŠ Bršljin trudimo, da so učenci poučeni o najnovejši tehnologiji, da razumejo digitalni svet ter se zavedajo nevarnosti, ki jih sodobna tehnologija prinaša.

V letošnjem letu smo za učence prve triade organizirali tehniške dneve na temo varno na spletu, saj opažamo porast uporabe elektronskih naprav v šoli in doma. Pomembno je, da v šoli delujemo preventivno in učence spodbujamo, da razmišljajo in govorijo o različnih problematikah, še predno se pojavijo težave.

TEHNIŠKI DAN V 1. RAZREDU

V prvem razredu je bila letošnja glavna tema tehniškega dne prekomerna raba e-naprav, saj učenci že zelo zgodaj posegajo po različnih napravah, igrajo igrice, gledajo YouTube, TikTok in podobno. Tehniški dan smo zasnovali ob vprašanjih, preko katerih so učenci spoznavali

Slika 1: Kocka čustev. (lasten arhiv)

problematico prekomerne rabe spleta:

- Zakaj največkrat posežemo po telefonu?
- Kako pogosto uporabljate računalnike, mobilne telefone, tablice in ostale naprave?
- Kaj najraje počnete na spletu oz. telefonu/tablici?
- Ali imate doma pravilo za uporabo omenjenih naprav?
- Ali jih lahko uporabljamo med kosilom ali večerjo?
- Kaj menite o igranju iger na telefonu ali tablici ponoči?
- Kako se počutite, ko starši rečejo, da ne smete biti na telefonu/računalniku/tablici?
- Ali poznate pravilo, da naj bi vse naprave (računalnike, telefone, tablice ...) uporabljali največ 2 uri na dan?
- Kaj bi še lahko počeli v prostem času, namesto da smo na katerikoli napravi?

Za boljše razumevanje omenjenih vsebin so si ogledali animirane risanke *Ovce.sk* na spletni strani *safe.si*, v katerih glavno vlogo igrajo ovčke, ki na zabaven način prikazujejo otrokom različne pasti in tveganja na spletu. V 1. razredu smo izbrali risanke z naslovom *Mobimanija*, ki predstavlja zmerno in etično uporabo mobilnega telefona, *Zmešane glave*, kjer je glavna tema zasvojenost z igrami, in *Pustna maska*, ki govori o tem, da ne smemo oponašati vsega, kar vidimo na spletu, televiziji ali v kinu.

Nato so učenci ustvarjali piktograme priložnostnih dejavnosti, ki jih lahko počnemo namesto uporabe mobilnega telefona ter izdelali plakate z družinskimi pravili za

uravnoteženo rabo spleta. Naši učenci radi ustvarjajo v skupinah, saj spodbujamo medvrstniško učenje in na ta način krepimo prijateljske vezi, tako da so nastali zanimivi in uporabni izdelki, s katerimi bodo zapolnili svoj čas.

TEHNIŠKI DAN V 2. RAZREDU

V drugem razredu je bila vodilna misel tehniškega dne izražanje čustev in občutij. Ob poslušanju zgodbe *Ne vem natančno* (Safe.si, b.d.) so se učenci preko zgodbe učili, kako reagirati in kako si pomagati, kadar te je strah. Učenci so nato izdelali kocko čustev, na katero so narisali smeške za lažje prepoznavanje in uprizarjanje čustev.

Ob različnih aktualnih primerih so ugotavljali, kateri smeško bi veljal za opisan primer in zakaj so se tako odločili ter jih nato prikazali še z mimiko obraza. Pri tem je bilo pomembno, da ni nobenega pravilnega ali napačnega odgovora, saj so učenci izražali svoja čustva na podlagi izkušenj.

Po tej dejavnosti so risali svoja občutja, kako so se počutili, ko se je zgodilo nekaj lepega oz. ko se je zgodilo nekaj slabega.

V nadaljevanju so si ogledali tri animirane risanke v sklopu *Ovce.sk* (Safe.si, b.d.) – *Roke gor*, ki predstavlja oponašanje idolov iz medijev in zavedanje, da ni resnično vse, kar vidimo na televiziji, YouTubu ali drugje, *Osel: Internet ne pozabi tvojih napak iz preteklosti*, zato je treba paziti, kaj objavljamo na spletu ter *99: Verižna pisma za srečo*, kjer nas risanka nauči, da z verižnimi sporočili smetimo pošto prejemnikov, in tudi če ne pošljemo sporočil naprej, se ne bo zgodilo nič. Da bi se čim

Slika 2: Piktogrami z opisi za pravilno in varno rabo spleta. (Andreja Selak)

manjkrajt počutili slabo, so ob zaključku dneva narisali še nasvete v obliki piktogramov, ob katerih so se spomnili, na kaj moramo biti pozorni, ko uporabljamo splet in elektronske naprave.

TEHNIŠKI DAN V 3. RAZREDU

V tretjem razredu so učenci najprej ugotavljali prednostih spleta in jih našli kar nekaj: da se lahko pogovarjaš s prijatelji, pošlješ kakšno sporočilo, pogledaš kaj smešnega ali če te kaj zanima, lahko najdeš vsebine o tem na spletu. Nato so nekaj časa namenili nevarnostim spleta in

prišli do resnih tem – da tam ni vse resnično, da te lahko nekdo najde, če objaviš osebne podatke, da ti lahko kdo nastavi past, da mu pošlješ fotografijo, ta pa jo pošilja naprej ali pa te celo izsiljuje. To so bile dejavnosti, ki so vodile v nadaljevanje, saj je bila glavna tema tehniškega dne Varovanje zasebnosti in vzdrževanje pozitivne spletne podobe, kar je bila tudi letošnja tema ob dnevu varne rabe spleta v organizaciji safe.si.

Učenci so svoja razmišljanja strnili na plakat, ki je nastal kot opomnik, na kaj moramo paziti pri uporabi elektronskih naprav in kako biti varen na spletu.

Ob tem so razmišljali, katere podatke lahko povedo vsem, katere prijateljem in katere samo družini.

Učenci v tretjem razredu postajajo že bolj samostojni pri rabi šolske elektronske pošte, zato so nekaj časa namenili tudi preverjanju, kako varno je njihovo geslo na spletni povezavi (Security.org, b.d.). Ugotovili so, da so naša gesla pogosto enostavna in ne preveč varna, zato jih lahko računalnik hitro »ugotovi«. Ob tem so se pogovarjali, kakšno je dobro in varno geslo.

DOBRO IN VARNO GESLO

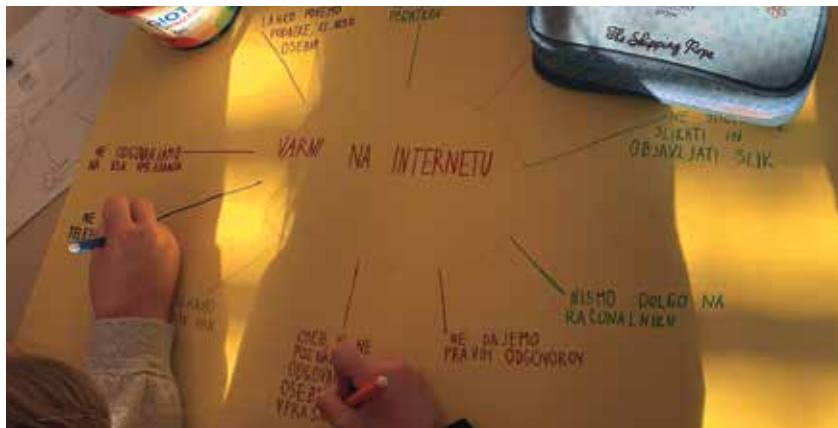
- mora imeti več znakov,
- sestavljeno mora biti iz malih in velikih črk,
- vsebuje naj številke in posebne znake,
- najlažje ga oblikujemo iz stavka,
- za vsako spletno mesto moramo imeti svoje geslo.

Da je bila tema za tretješolce aktualna in zanimiva, so pokazali tudi njihovi odzivi pri nalogi, kjer so morali narisati simbol, česa so se na tehniškem dnevu naučili.

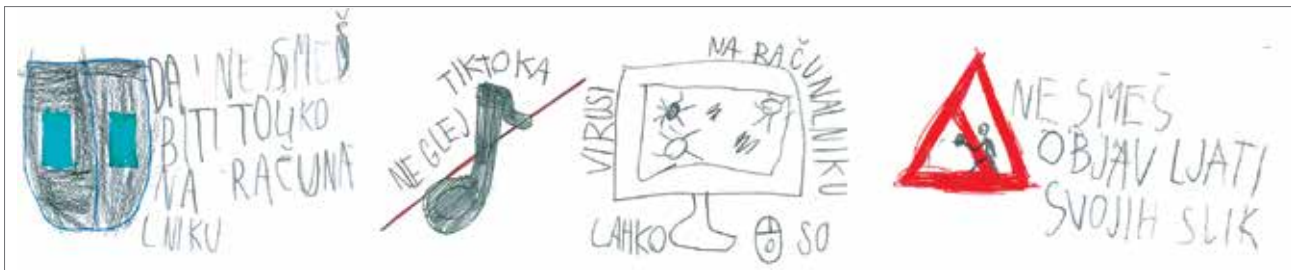
TEHNIŠKI DAN V 4. RAZREDU

Četrtošolci so pri neobveznem izbirnem predmetu že razmišljali o uporabi elektronskih naprav, varovanju osebnih podatkov in primernem vedenju na spletu, kar pa je lahko tudi ideja za izvedbo tehniškega dne. Ogledali so si videoposnetek *Znaš poskrbeti za svojo varnost na spletu?* (Infodrom, 13. september 2013) in razmišljali, ali starejši bratje in starejše sestre odgovorno ravnaajo na spletu.

Svoje zamisli, ideje in opažanja so strnili v naslednje nasvete (Varniinternet, b.d.):

Slika 3: Opomnik za rabo spleta. (lasten arhiv)

Slika 4: S simboli prikazane aktivnosti. (lasten arhiv)

Slika 5: Ustvarjanje pravil za varno rabo spleta. (lasten arhiv)

- Nikoli ne objavi ničesar, kar bi te kadarkoli lahko osramotilo.
- Ne nalagaj/pošiljaj fotografij po spletu.
- Nikoli ne objavljaš osebnih podatkov – naslova, telefonske številke, bančnega računa svojih staršev in svojih gesel – niti v zasebnih sporočilih ne. Vedno se lahko najde kdo, ki lahko vdre v tvoj profil.
- Ne objavljaš žaljivih vsebin, ne izsiljuj, ne posmehuj se in drugim ne povzročaj ničesar slabega. Informacij, ki jih objaviš na spletu, ne moreš nikoli v celoti izbrisati. Tudi če jih izbrišeš, ostanejo v spletnih arhivih, prav tako pa nikoli ne moreš vedeti, kdo jih je do takrat že shranil.

TEHNIŠKI DAN V 5. IN 6. RAZREDU

S petošolci in šestšolci smo pri neobveznem izbirnem predmetu namenili dve uri poznavanju digitalnega odtisa in smiselnostih spletnih izzivov, kar sta odlični temi za izvedbo tehniških dni

v 5. in 6. razredu. Zavedanje, da puščamo sledi povsod, ko uporabljamo sodobno tehnologijo – tako na računalniku, kot na televiziji, tablici, telefonu in drugih napravah, nas vodi v razmišljanje o našem delovanju na svetovnem spletu. Ljudje, še posebno otroci, se pogosto ne zavedajo svojega elektronskega odtisa, zato je potrebno upoštevati vsa pravila in nasvete, da smo varni na spletu.

Vse pogosto slišimo, da mladostniki sodelujejo v spletnih izzivih, ki so pogosto nevarni ali celo življenjsko ogrožajoči in le redko do nas pride informacija o pozitivnih spletnih izzivih. Spletni izzivi so različne naloge, ki se širijo preko spleta in nas izzivajo, da izvedemo različna dejanja. Pri urah smo se naučili, da noben izziv, naj bo pozitiven ali negativen, in ne glede na to, koliko všečkov prinese, ni vreden tega, da se pri njem poškodujemo ali celo ogrozimo življenje. Pomembno je, da se vsega lotimo s premislekom in razmislimo, ali z izzivom širimo dobra dejanja, ki za nas in druge niso nevarna. Novo pridobljeno znanje bodo učenci širili še naprej, saj pripravljajo spletni kviz, s

Slika 6: Ustvarjanje spletnega kviza v Google obrazcih. (lasten arhiv)

katerim bodo ostale učence naučili, kaj je digitalni odtis in zakaj ni dobro sodelovati pri spletnih izzivih.

VARNO NA SPLETU

Na OŠ Bršljin z rednimi dejavnostmi na temo *Varno na spletu* delujemo preventivno in učence učimo, da varno in odgovorno uporabljajo splet in elektronske naprave. Učenci se ob tem naučijo uporabljati sodobno tehnologijo za učenje in raziskovanje, širijo obzorja svojega znanja, ob tem pa se zavedajo nevarnosti na spletu, varnosti njihove identitete, pomembnosti digitalnega odtisa, prepoznavanje možnih digitalnih groženj ter pasti prekomerne uporabe različnih tehnologij.

Viri in literatura

Infodrom. (12. september 2013). Znaš poskrbeti za svojo varnost na spletu?. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=sGPrSM33qWA>.

Safe.si (b.d.). Ne vem natančno. Pridobljeno s https://otroci.safe.si/sites/default/files/10_ne_vem_natančno_192.mp3.

Safe.si (b.d.). Risanke Ovce.sk. Pridobljeno s <https://safe.si/video/risanke-ovcesk>.

Security.org (b.d.). Kako varno je moje geslo?. Pridobljeno s <https://www.security.org/how-secure-is-my-password/>.

Varniinternet (b.d.). Učna ura o digitalnih odtisih. Pridobljeno s <https://www.varniinternet.si/blog/96-ucna-ura-o-digitalnih-odtisih>.

Avtorica:
mag. Irena Gole, OŠ Bršljin